

duktioner/ismer, men hvorledes skal de hastigt skiftende billedudtryk opfattes i en større samfundsmæssig sammenhæng således som fx. den gotiske kunst, der – med rette – vurderes på baggrund af hele 1300-tallets krise? Det kan vel først gøres om hundrede år.

Man kan undre sig over, at »fra magi til galleri« temmelig ukritisk overtager den traditionelle kunsthistories udvalgs-kriterier, når den først og fremmest vil vise kunstens funktion. Den middelalderlige kunsts tilstræbte funktion er lige så entydig som kongemagtens selvforheligende billeder er formålsbestemte, men når vi kommer frem til romantikkens gennembrud er billedernes funktion ikke længere så direkte. Billederne »udtrykker både uendelighedslængsel og fortabelsesskræk« (s. 61), det modelstudierne »ville skildre, var kvindeligheden som idé og kvindekroppen som æstetik« (s. 63), »menneskene i Biedermeier-kulturen vendte ryggen til den store verden« (s. 71) osv. Med kunstens udgrænsning til en kultursfære forsvandt dens direkte formålsbestemthed, og den kan bedst vurderes ud fra kunstnerens reaktioner på omgivelserne og kun sjældent ud fra opdragernes ønsker. Det var vel en overvejelse værd om ikke vor tids reklamebilleder funktionsmæssigt er den naturlige arvtager af feudaltidens billeder. Adam og Eva, der arbejder i deres ansigts sved efter Syndefaldet har på mange måder deres visuelle efterkommere i den familie, hvis lykke etableres omkring morgenbordet med Kellogg's Cornflakes i firefarvetryk eller i en reklameblok på TV. »Kunsten« fra slutningen af 1700-tallet kunne så behandles som et nyt fænomen.

Axel Bolvig

PETER HARMS LARSEN: »Faktion som udtryksmiddel«, 228 s. – LISBETH BORKER og POVL ERIK BRØNDGAARD: »Den bearbejdede virkelighed – om faktion«, 104 s. samt et videobånd med samme titel. Amanda 1990. Samlet pris kr. 2038,-.

De to bøger og videobåndet udgør et samlet undervisningsmateriale om faktion, der ifølge Harms dækker »alle former for medieprodukter hvor blandingen af »fakta« og »fiktion« er interessant og problematisk, og hvor denne blanding har spillet en rolle – enten for publikums måde at opfatte og modtage budskabet på – eller for afsenderens måde at producere og fremstille sit stof på – eller, for det meste, for begge dele« (s. 12).

Videobåndet rummer bl.a. citater fra TV-avisen, Matador, Dagbog fra Beirut, Frygtens marked, Søforklaring og Rio retur. Disse citater indgår som arbejdsmateriale til de opgaver, der stilles i bogen »Den bearbejdede virkelighed«. Denne bog har tre hovedafsnit: faktion i TV, faktion i dagspressen og faktionens mål og grænser. Bogen og båndet udgør et godt undervisningsmateriale til et meget væsentligt emne. Eksemplerne om New Journalism, som opstod i 60'erne, giver et rystende godt billede af nyhedsformidlingens overgang til ren underholdning – emnerne bliver overfladiske og intetsigende, hvor personligt og »engageret« journalisterne end formulerer sig.

Peter Harms' bog »Faktion som udtryksmiddel« er snarest en uhyre grundig lærebog for mediefolk og, fordi den er anskuet ud fra medieproducenternes side, særdeles nyttig for alle faghistorikere, der ønsker at forholde sig til formidling af

faget via vort århundredes midler og medier. Bogen kommer vidt omkring begyndende med 1700-tallets »nye roman« og den historiske roman over offentlighedsstrukturen til New Journalism og radiomontage. De levende billeder interesserer mest, så Harms Larsen har særskilte afsnit om bl.a. dokumentarfilm, dokudrama og dramadok, såvel udenlandske som danske produktioner. I bogens anden afdeling behandles faktion og dramaturgi, faktaprogrammernes fortælle teknik og »Sandhed, løgn og det rene digt – i sprog og billeder«, hvor en væsentlig morale er, at selve det at dramatisere et stof samtidig er at fiktionalisere det, altså i større eller mindre grad at ophæve de konventioner om sandt og falsk, som normalt er grundlaget for faktafremstilling. Harms har et meget realistisk udgangspunkt, når han hævder, at forskellen mellem fakta og fiktion er kulturbestemt, at det er kulturen, der definerer et samfunds realitet på et givet tidspunkt og at »virkelighed« derfor først og fremmest er et produkt af sociale koder (s. 15).

Marschall McLuhan sagde for snart længe siden at »Mediet er budskabet«. I denne for faghistorikere relevante sammenhæng kan man stille spørgsmålet, om mediet betinger budskabet, og her giver Harms et forsigtigt svar: »Det er tilsyneladende kun en stærkt selekteret del af virkeligheden som egner sig til at blive behandlet i dramadok- og dokudramaformen« (s. 110). Det må være en opgave for historikerne at medvirke til at afgøre, hvor selekteret denne virkelighedsdel kan og skal være.

»Faktion som udtryksmiddel« er en slags »Historisk Teknik« for mediefolk. Den er ikke »Hvad er historie« men »Hvorledes historie i vor tids medier«.

Axel Bolvig

Tankekontrol og historieskrivning. Arkivpolitik fra NATO til Glasnost. Vandkunsten nr. 1, 1989. Red. af Søren Møller Christensen. Udg. af Center for Freds- og Konfliktforskning ved Københavns Universitet. 110kr. i løssalg, 220kr. for et abonnement på fire hæfter årligt.

En ny arkivlov er på trapperne, og det første nummer af *Vandkunsten*, Center for Freds- og Konfliktforskningens nye tidsskrift, er helliget temaet om de lukkede statsarkiver. Det er der kommet en række væsentlige artikler ud af, både af danske og udenlandske historikere, der klart har været med til at højne debatten – også selv om det redaktionelle afsæt, at der ikke er skrevet Danmarkshistorie efter 1945, turde være en fejl. Det samlede budskab er klart og entydigt, at Danmark i forhold til de lande vi gerne sammenligner os med hører til de mest restriktive når det gælder forskernes adgang til statens arkiver, og at dette hverken er rimeligt eller nødvendigt.

Blandt de 14 bidrag vil jeg fremhæve fire som jeg synes har særlig tyngde og perspektiv. Hæftets flagskib er *forskningsstipendiat Poul Villaumes »En studie i gråt«* om flystationeringsdebatten i begyndelsen af 1950'erne, der viser hvor ufyldstgørende de officielle fremstillinger er, og demonstrerer det groteske i at danske historikere skal bruge tid og dyre penge på at rejse til England og USA for at studere dansk NATO-politik via engelske og amerikanske akter – fordi arkiverne herhjemme er lukkede. *Professor Nikolaj Petersen* har ikke under sine studier i den åbne del af Udenrigsministeriets arkiver, dvs. perioden indtil 1949, fundet